अपमक्षेत्र Tatpur. n. (-त्रम्) (In Astronomy.) A figure described by the ecliptic. The same as **क्रान्तिक्षेत्र**. E. **अपम** and **क्षेत्र**.

अपमज्या Tatpur. f. (-ज्या) (In Astronomy.) The sine of the ecliptic. The same as **क्रान्तिज्या**. E. **अपम** and **ज्या**.

अपमण्डल Tatpur. n. (-लम्) (In Astronomy.) The ecliptic. Also **अपममण्डल**. E. **अप** and **मण्डल**.

अपमन्यु Bahuvr. m.f.n. (-न्युः-न्युः-न्यु) Without grief &c. (see **मन्यु**); e.g. **अपमन्युस्ततो वाक्यं पौलस्त्यो राममुक्तवान्**. E. **अप** and **मन्यु**.

अपममण्डल Tatpur. n. (-लम्) (In Astronomy.) The ecliptic. Also **अपमण्डल**; the same as **क्रान्तिमण्डल**. E. **अपम** and **मण्डल**.

अपमर्ण Bahuvr. (?) n. (-र्णम्) (?); **विष्णोरपमर्णम्** is the ritual name of each of the two lines of which consists the Sámaveda verse 1. 516. (= I. 6. 1.3.6.) E. **अपम** and **ऋण**.

अपमर्द Tatpur. m. (-र्दः) Dirt. E. **मृद्** with **अप**, kŕit aff. **घञ्**.

अपमर्श Tatpur. m. (-र्शः) Contact, touch. (The correctness of the word seems doubtful.) E. **मृश्** with **अप**, kŕit aff. **घञ्**.

अपमवृत्त Tatpur. n. (-त्तम्) (In Astronomy.) The ecliptic. Also **अपवृत्त**; the same as **क्रान्तिवृत्त**. E. **अपम** and **वृत्त**.

अपमान Tatpur. m. n. (-नः-नम्) Disrespect, contempt; e. g. **अधिक्षेपापमानादेः प्रयुक्तस्य परेण यत्। प्राणात्यये ऽप्यसहनं तत्तेजः समुदाहृतम्**; or **निन्दाक्षेपापमानादेरमर्षो ऽभिनिविष्टता**. — Comp. **अवमान**. [Among the Koshas the *Śabdaratnávali* assigns to the word the neuter gender: **अपमानं परिभवस्तिरस्कारस्तिरस्क्रिया**; the *Dwirúpakosha* of *Purushottama* the masc. gender: **अपमानो ऽवमानश्च बिम्बोष्ठि ऽपि द्विरूपता**.] E. **मन्** with **अप**, kŕit aff. **घञ्**.

अपमानित Tatpur. m.f.n. (-तः-ता-तम्) Despised, disrespected; e. g. **क्रुद्धलुब्धभीतापमानितास्चत्वारो भेद्या भवन्ति**. — Comp. **अवमानित**. E. **मन्**, in the caus., with **अप**, kŕit aff. **क्त**.

अपमानिन् Tatpur. m. f. n. (-नी-निनी-नि) Despising, disregarding. E. **मन्** with **अप**, kŕit aff. **णिनि**.

अपमान्य Tatpur. m. f. n. (-न्यः-न्या-न्यम्) Disreputable, dishonourable. E. **मन्** with **अप**, kŕitya aff. **ण्यत्**.

अपमार्ग Tatpur. m. (-र्गः) A by-road, a side-way. E. **अप** and **मार्ग**.

अपमार्जन 1. m. f. n. (-नः-नी-नम्) Cleaning, cleansing; e. g. **कांस्यापमार्जन** (a substance used to clean copper with).

2. n. (-नम्) Cleaning, cleansing. E. **मृज्** with **अप**, kŕit aff. **ल्युट्**, with Vŕiddhi instead of Guńa.

अपमार्जनीकृत Tatpur. m. f. n. (-तः-ता-तम्) Made a cleaner, become a cleaner; (comp. the explanation of **अपमृष्ट** 2.). E. **अपमार्जन** with taddh. aff. **च्वि** and **कृत**.

अपमित्य Tatpur. n. (-त्यम्) (ved.) Probably the same as **अपमित्यक** i. e. a debt: **अपमित्यमप्रतीत्तं यदस्मि यमस्य येन बलिना चरामि। इदं तदग्ने अनृणो भवामि** &c. E. **मे** with **अप**, kŕitya aff. **क्यप्**. [**अपमित्य** as base of **आपमित्यक**, is the gerund. (**ल्यप्**) of **मे** with **अप**.]

अपमित्यक n. (-कम्) A debt (thus explained by *Haláyudha*: **अपमित्यकमुद्धार ऋणं** &c.). E. **अपमित्य**, taddh. aff. **कन्**.

अपमुख I. Bahuvr. m. f. n. (-खः-खा-खम्) [1] Having a bad or plain face or mouth. [2] Having the face averted.

II. Avyayíbh. (-खम्) [1] Except the face or mouth. [2] Without a face or mouth. [The word is udátta on the last syllable. Beginners may notice that the meaning I. 1. follows from *Páń.* VI. 2. 177. which rule is given as an exception to VI. 2. 168., the meaning I. 2. from VI. 2. 186. which rule is given as an exception to the word **ध्रुव** of VI. 2. 177 — 'averted' not being the constant condition of a face — and the meanings II. 1. 2. also from VI. 2. 186. which is, then, an exception to VI. 2. 33.; comp. *Patanjali* to VI. 2. 186. **किमर्थमिदमुच्यते। न उपसर्गात्स्वाङ्गमित्येव सिद्धम्। अभेर्मुखमपाचाध्रुवार्थम्** (Vártt. 1.)। **अध्रुवार्थो ऽयमारम्भः॥ अवङ्गत्रीह्यर्थो वा** (Vártt. 2.)। **अथवाबङ्गत्रीहेरिति वर्तते। अवङ्गत्रीह्यर्थो ऽयमारम्भः॥**; *Kásiká:* **अव्ययीभावो ऽप्यत्र प्रयोजयति। तत्रापि परिप्रत्युपापा वर्ज्यमानाहोरात्रावयवेष्वित्युक्तम्॥**.] E. **अप** and **मुख**.

अपमूर्धन् Bahuvr. m.f.n. (-र्धा-र्धा-र्ध) Headless. E. **अप** and **मूर्धन्**.

अपमृत्यु Tatpur. m. (-त्युः) [1] Sudden death, death caused by some casualty, as by animals, lightning &c., not by sickness or decay. [2] A minor death: a term applied to a desperate sickness, an alarming danger, to any awful accident or perilous circumstance, from which, contrary to expectation, the subject recovers or escapes (Molesw.). E. **अप** and **मृत्यु**.

अपमृषित Tatpur. m. f. n. (-तः-ता-तम्) Obscure, unintelligible; e. g. **अपमृषितं वाक्यमाह** (= **अविस्पष्टमित्यर्थः**). E. **मृष्** with **अप**, kŕit aff. **क्त** and ágama **इट्**.

अपमृष्ट Tatpur. m. f. n. (-ष्टः-ष्टा-ष्टम्) [1] Cleaned. [2] Having cleaned (ved.); e. g. **अपमृष्टः शण्डः** (comm.: **अपमृष्ट आभिचारिकं यजुः। शण्डनामको ऽसुरपुरोहितः शुक्रपुत्रो ऽपमृष्टः। अपमार्जनीकृतः**). E. **मृज्** with **अप**, kŕit aff. **क्त**.

अपयशस् Tatpur. n. (-शः) Disgrace, infamy. E. **अप** and **यशस्**.

अपयशस्कर Tatpur. m. f. n. (-रः-री-रम्) Causing infamy, bringing disgrace. E. **अपयशस्** and **कर** (**कृ**, kŕit aff. **ट**).

अपयात Tatpur. m. f. n. (-तः-ता-तम्) Gone off, fled. E. **या** with **अप**, kŕit aff. **क्त**.

अपयान Tatpur. n. (-नम्) Retreat, flight. E. **या** with **अप**, kŕit aff. **ल्युट्**.

अपर I. 1. m.f.n. (is **सर्वनामन्** q.v. — except as the latter part of Dwandwa and Bahuvr. compounds in general, as the latter part of Tatpur. the former part of which has the sense of an instrum., optionally as the latter part of Bahuvr. which have the sense of a region of the compass and as the latter part of a Dwandwa in the nom. plur. m., optionally too in general in the abl. and loc. sing. m. and n., and in the nom. plur. m. — sing. nom. -रः-रा-रम्, abl. -रस्मात् or -रात् -रस्याः -रस्मात् or -रात्, dat. -रस्मै -रस्यै -रस्मै, gen. -रस्य -रस्याः -रस्य, loc. -रस्मिन् or -रे -रस्याम् -रस्मिन् or -रे; plur. nom. -रे or -राः -राः -राणि, gen. -रेषाम् -रासाम् -रेषाम्). The converse of **पूर्व**. [1] Distant, remote; e. g. **स विश्वाचीरभिचष्टे घृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम्** (comm.: **पूर्वमिमं लोकमपरमसुं लोकं च**); **अपरं कूलम्**, the opposite shore (opposed to **पूर्वं कूलम्** the nearer i. e. this side of the shore). [2] Posterior, following, later; e. g. **प्राङ्मुहूर्तात्प्रभाते ऽहं भविष्यामि ध्रुवं सुखी। आगामिनि ततः काले यो द्वितीयः क्षणो ऽपरः। तत्र जेतुं गमिष्यामि त्रिदशेन्द्रं सहामरम्।**; **अपरा संध्या**, the evening-twilight (opposed to **पूर्वा संध्या**, the morning-twilight). In this sense the word may be the first part of Karmadh. compounds, e. g. **अपरपक्ष** q.v. — **अपरम्** is used adv. in the sense 'further, moreover' to connect different sentences; for its sense 'in future' see I. 3. 2. and compare **अपरी**. Comp. also **पूर्वापर**. [3] Last, behind, in space and time; e. g. **कीर्तितस्त्रिविधस्त्वेष** (viz. **संयोगः**) **आद्यो ऽन्यतरकर्मजः। तथोभयक्रियाजन्यो भवेत्संयोगजो ऽपरः॥**. In this sense it